

ناکامی غرب علیه زنان محجبه و حجاب از ایران تا فرانسه

شناسه خبر: ۱۲۷۹۱۹ جمعه ۱ دی ۱۴۰۲ - ۱۴:۱۵

بحران‌زا شدن حجاب دختران جوان کشورهای اروپایی همچون فرانسه، حکایت از این داشت که باوجود فضای فکری غرب، زنان مسلمان همچنان بر حجاب خود پافشاری دارند و غرب، نتوانسته است این جستار را از دایره فرهنگ دینی مسلمانان حذف کند و در برابر آن دچار چالش شده است.

به گزارش موج خبر، پوشش و لباس شأنی از شئون انسان است و در هر تمدن وابستگی مستقیمی با معنای انسان و تعریف انسان در آن تمدن دارد؛ بدین معنی که لباس هر انسان پرچم کشور وجود اوست، پرچمی است که او بر سر در خانه وجود خود نصب کرده است و با آن به آگاهی می‌رساند که از کدام فرهنگ تبعیت می‌کند. همچنان که هر ملیت با وفاداری و احترام به پرچم خود، باور خود را به هویت ملی و سیاسی خود ابراز می‌کند، هر انسان نیز، مادام که به یک سلسله ارزشها و بینشها، باورمند و دلبسته باشد، لباس متناسب با آن ارزشها و بینشها را از تن به در نخواهد کرد؛ بنابراین لباس نه تنها

تحت تأثیر فرهنگ جامعه است بلکه معرف شخصیت تک تک افراد نیز هست و البته میان شخصیت افراد و فرهنگ عمومی جامعه نیز پیوند نیرومندی وجود دارد (حداد عادل، 1372).

در جهان اسلام، از قرن نوزدهم بحث بر سر فلسفه حجاب در میان زنان مسلمان، حدود و اندازه آن، فرم و اشکال ویزه پوشیدن لباس و انتخاب یا واداشتن آن، از جستارهای برجسته میان سنت گرایان و هواداران مدرنیته در جهان اسلام شد. کشمکش بر پرمسانی چون حجاب در جوامع اسلامی به باور برخی از نویسندگان، به راستی درگیری میان گروههای اسلامگرا و فمینیستهایی است که آنها، حجاب را نمی پذیرند؛ زیرا برای اسلامگرایان، حجاب یک اجبار مذهبی است که جایگاه زنان را در جامعه می شناساند و از آنها برای اینکه ابزاری برای امیال جنسی نباشد، حمایت می کند؛ اما برای فمینیستها، حجاب سمبل سرکوبی و یک ناگزیری پدرسالارانه است که حق و حقوق بنیادین زنان مسلمان را برای مهار بدن خود و انتخاب آنچه می پوشند، نادیده می گیرد.

در این میان برخی از اندیشمندان اسلامی باور دارند تا زمانی که رضاخان مایه کشف حجاب، آن را به پرمسانی برجسته و درخور نگرش در صدر پرسشهای جامعه ایران تبدیل کرد، بحث از حجاب و کنار گذاشتن آن به اینگونه مطرح نبوده: «نخستین بار این اندیشه از بیرون آمد. افرادی نیز از آن جانبداری کردند، شیفتگان غرب و اندیشه های مدرن که یا در غرب تحصیل کرده بودند و یا در داخل، در مدارس نوین درس خوانده و متأثر از آن اندیشه ها بودند (جعفریان، 1380)». این امر بدین معنی است که در ابتدا بحث از حجاب، به صورت یک امر فقهی و تکلیف شرعی مطرح بوده و این امر قابل انکار نیست؛ چون امری مسلم و مورد پذیرش همه مسلمانان است؛ اما در دوران جدید، بحث علمی از حجاب در ایران و نیز ترکیه بیش از هر کشور دیگری مطرح بوده و هست. انگیزه آن نیز این بود که از آغاز ترک حجاب به صورت یک دستور حکومتی درآمد و همین امر سبب شده تا این پرمسان نه تنها برای دین؛ بلکه برای سیاست هم به صورت یک پرمسان درآید. بنابراین می توان گفت با تبدیل شدن حجاب به نماد زن مسلمان انقلابی، به ویزه در کشورهای لائیک و همچنین وجود انگیزه های سیاسی احتمالی، در بدپوشی شماری از زنان جامعه ایران، به حجاب بعدی سیاسی داده است که در گذشته چنین نبود. دخالت دولتهای غربی در پرمسان حجاب، ممنوعیت حجاب به دست حکومت های مسلمانی همچون افغانستان، ترکیه و ایران در چند دهه پیش و ورود کشورهایی چون تونس به کشورهای اسلامی منعکس کننده حجاب، در دهه اخیر نیز نشانی گویا از حساسیت گسترده سیاست به پرمسان حجاب است (حق شناس، 1387).

در ایران، سازه هایی چند در گسترش پدیده کشف حجاب و به دنبال آن سیاسی شدن آن دخالت داشت. نشر افکار اروپایی از راه نوشته های انتقادی غربیان و یا شیفتگی ایرانیان نسبت به افکار آنان، افکار و تجربه های کشورهای عربی متأثر از اروپائیان، همچنین افکار و تجربه های برگرفته از کشورهای همسایه مانند ترکیه که در پدیده کشف حجاب در سال 1314 نقش بزرگی ایفا کرد. این امور سبب می شد تا بحث از حجاب در داخل کشور، همچون پرمسانی برجسته و

حیاتی زنان مطرح باشد. در جهان اسلام اولین گامها به دست قاسم امین برداشته شد. قاسم امین از جمله پیشروانی بود که در سال 1898 با نوشتن کتاب «تحریر» گامی بلند در این عرصه برداشت. وی از کتابش به صورت گسترده جایگاه حقارت آمیز زنان مصری را بازگو کرد و بر تعلیم و تربیت آنان تأکید داشت. نگارش این کتاب و کتابهای پیشین وی درباره حجاب، در ابتدای قرن بیستم در جهان غرب کارایی عمیق و گستردهای به جای گذاشت و افزون بر برانگیختن بحث و گفتگوهای بسیار پیرامون آن سبب تألیف آثاری در این زمینه شد. وی بر این باور بود که: حجاب به این معنا که زن در خانه بماند و بیرون نیاید، مانع رشد و ترقی آنان است؛ بنابراین باید اجازه داد تا زن از خانه درآمده و با مردان آمیزش داشته باشد؛ چراکه زنی که اختلاط با مردان داشته باشد، بیش از زنی که در خانه است، از افکار بد به دور است. به خودی خود زنی که در این شرایط عقیفه بماند، ترجیح بر زنی دارد که در خانه مانده و به ناگزیر عفت خویش را حفظ کرده است (جعفریان، 1380).

دو کتاب پرآوازه امین با عنوان «زن و آزادی» و «زن امروز» در دوران حکومت رضاخان، با تلاشهای مترجم آن، به چاپ رسید. ترجمه آثار قاسم امین در ایران، ضمن اثرگذاری بر روشنفکران داخلی، نکوهشهای هواداران حجاب اسلامی را نیز در پی داشت. احمد بر این باور است که آثار امین، دربردارنده پیشنهادهایی برای زنان است همچون یک رفرم یا دگرگونی سمبولیک براندازی حجاب. او بر بایستگی یک ابتکار و نوآوری جامع فرهنگی و سنتی در کشور تأکید می کند برای فراهم کردن دگرگونی دلخواه، منسوخ کردن حجاب، بیشتر بایستگی دارد. باوجود چنین فضایی در ایران پیش از انقلاب، در سالهای واپسین پیروزی انقلاب ایران، نقش حجاب زنان، درخور نگرش است. به تعبیر برخی صاحب نظران، یکی از زمینه های اصلی شورش بر ضد پهلوی در همین امر نهفته بود و افزون بر آن در ماههای آغاز انقلاب هم حجاب همچون یک نماد اساسی، برای مخالفان شاه در عرصه خیابانها مطرح شد. انتشار کتاب «مسئله حجاب» استاد مطهری یکی از قدمهای اساسی برای آغاز انقلاب حجاب بود. چاپ پیاپی کتاب استاد مطهری طی یک دهه پیش از انقلاب، نشان از کارایی این اثر در این دگرگونی مذهبی می دهد (جعفریان، 1383).

بنابراین سیاسی شدن حجاب در چند دهه اخیر در کشورهای مسلمان، از یکسو حجاب را به نماد مقاومت در برابر دولتهای جائر تبدیل کرد و از سویی دیگر مخالفتهایی بسیاری را برانگیخت. در ایران بعد از سقوط دولت پهلوی و در جریان انقلاب اسلامی که انقلاب حجابها نیز لقب گرفته با بازگشت به مؤلفه های اسلامی، بار دیگر حجاب مورد توجه دولت قرار گرفت و به صدر پرسمان کشور تبدیل شد. این امر نه تنها در ایران که در کشورهای مسلمان و حتی در اروپا و آمریکا نیز مشهود بود. بحران زا شدن حجاب دختران جوان کشورهای اروپایی همچون فرانسه، حکایت از این داشت که باوجود فضای فکری غرب، زنان مسلمان همچنان بر حجاب خود پافشاری دارند و غرب، نه تنها نتوانسته است این جستار را از دایره فرهنگ دینی مسلمانان حذف کند؛ بلکه در برابر آن نیز دچار چالش شده است. با رخداد انقلاب اسلامی و برجستگی نقش نمادهای فرهنگی، به ویژه نمادهای اسلامی، بازسازی فرهنگی جامعه به یکی از اولویتهای دولتهای پس از انقلاب تبدیل

شد. گفتمان سازی حجاب و پوشش با تکیه بر جهان بینی اسلامی، افزون بر توجه به چالش حجاب و تحولات جهانی بایستگی امروز جامعه اسلامی است.

راحیل فیاضی دانشجوی دکتری جامعه شناسی

منابع:

حداد عادل، غالمعلی (1372) فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، چاپ پنجم، تهران: سروش.

حق شناس، جعفر (1387) نظام اسلامی و مسئله حجاب (مجموعه مقالات و گفتگوها)، قم: مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان.

جعفریان، رسول (1380) مسئله ی حجاب و تأثیر اندیشه های قاسم امین مصری در ایران، آینه پژوهش، شماره 38، مهر و آبان.

جعفریان، رسول (1383) داستان حجاب در ایران پیش از انقلاب، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی

انتهای پیام/

انتهای پیام/